

BUDA

(„Kalauz?”)

OTTLIK GÉZA

Hilbert Kornél ült a strand fövenyén, és a jobb lába legörbített nagyujjával vonalat húzított a homokba. Világoskék fürdőnadrágja kezdett kissé lefelé csúszni róla, de ezzel egyelőre nem törődött. A vonal vastagra sikerült, vizes volt még a lába, és rátapadt a homok. Bosszankodott. Élesebb barázdát akart vonni.

Klári, a nagyobbik lány voltaképpen jobban tetszett neki, mint Edit, de a nap, a homok, a víz most nagylelkűvé tette, amikor Edit könyörögni kezdett, „Mondd, hogy kalauz!” Mondta:

– Kalauz.

Edit elragadtatásban gyöngyözve felnevetett. Szép volt, de a másik szebb. S Klári arcbőre olyan bársonyos, hogy Hilbert ítéletnapjáig úgy tartotta volna a fejét összeszorítva Klári képével. Mind a kettő karcsú, jó növésű lány volt, Edit is elmúlt már tizenkét éves. Talán nem is kellene így cicázni velük, gondolta Hilbert. De Klári éppen megcsókolta a fülét, és újra odadörzsölte az arcát Hilbert ábrázatához.

– Mondd, hogy kalauz – súgta.

– Nem mondom.

– Mondd, hogy kalauz!

Hilbert nem beszélt éppen tájszóval, de a kalauzt kalahúznak ejtette. Ezért rimázkodtak neki folyton, hogy mondja. Pedig eleinte nem szívesen mondta. Köztünk szólva, nem szerette, ha kinevetik. Klári, nem úgy mint Edit, igyekezett is visszatartani magát, hogy meg ne sértse őt, mégis ki-kibugyogott belőle a nevetés: ibolyaszínű szeme azonban nemcsak ettől fénylett, hanem tele volt gyengédséggel, aggodalmas, bocsánatkérő odaadással.

Később fent, a villa tornácán, szamócát ettek. Hilbert Kornél már készségesen mondta, és velük nevetett: „Kalahúz!” Édes zsi-bongás járkált benne. Ugyanis Klári ölében ült, aki epres szájjal csiklandozta a fülét, és csókolgatta a feje búbját. Hilbert öt éves volt, Klári közel tizennégy. A kalauzt már annyiszor elmondták, hogy réges-rég túl voltak az unalmon, a dolog együgyűségén,

a monoton őserdei szertartás jellegén, s ha vissza-visszatértek rá, csak mintegy jelezték vele a mű címét, egységét, ahogy a könyvekben minden új ív alján visszatér a cím, parányi betűkkel: Kalauz. A mű egy nyári délután volt. Délben kezdődött és fél hétig tartott. Részeg káposztalepkék szálltak a hegyoldalban.

Szamócát ettek. Hilbert szerette a nagy öreg fenyőket a kertben. Körülhízelegtek a lányok. Énekeltek. Kerek a káposzta, csipkés a levele, ülj az ölembe, babám. „Kalahúz.” Klári is berúgott ettől a délutántól, szamócától, nyártól, gyantás fenyőktől. Ölébe vette a fiút. Hilbert hiányt érzett, vágyat, újfajta bizsergést: Klári nyakát szagolta, a füle tövét, a barna, lágy gyerekbőrt a kislány tarkóján. Ibolya, ibolya. Remegtek. Mind a ketten remegtek, mámorosan. Csak amikor az anyja kétségbeesetten végre megtalálta itt, Hilbert csak akkor tudta meg, hogy el volt veszve ezen a délutánon. Hogy tívé tették érte az egész fürdőhelyet. Hogy fél hétig hiányzott a világból. Ő éppenséggel azt hitte, hogy nyakig benne van. De mihelyt érezte arcán anyja arcát, megértette. Igen, majdnem elrontotta most a szobát az emeleten.

*

Klári nem értette, hogy Lexi egyáltalán nem emlékezett a „Kalahúz”-ügy előzményére. A háború derekán jelentek meg először női kalauzok a villamoson. Az elsőt egy 46-oson látták, amire a Bajza utcánál felszálltak. Más se látott még ilyet, nagy börtáskával, szoknyás egyenruhában, de tapintatosan senki nem bámult nagyot, megjegyzést, célzást sem tett, mindenki elfogadta, hogy ez magától értetődően rendben van. Nem úgy Hilbert Kornél. Alighogy befurakodtak a kocsiba, észrevette az újdonságot, és: „Ni! – meghuzigatta anyja könnyökét. – Ni! Asszonykalahúz!” – kiáltotta lelkesen. – Persze óriási sikere volt. Az egész villamos felderült. Maga az asszonykalahúz is odajött, leguggolt hozzá megsimogatni a vállát, nyakát. Edit ezért nyaggatta aztán annyit a „kalahúz”-zal.

„Elfelejtette volna a nagy sikerét?”, csodálkozott Klári. „Mondok valamit, Bébé! Lefogadom, aki még él annak a zsúfolt villamosnak a negyven évvel ezelőtti utasaiból, lefogadom, az mind emlékszik Lexire még ma is – olyan spontán kis ajándék derűt hozott ott akkor nekünk, bele a háborús sötétségbe. . .”

A kisebbik Gordon lány korban jobban illetet hozzá, de a nagyobbik meghatározott Hilbertnek valamit egész életére, valamit, valami el-nem-felejtethőt, ami csak „kláriság”-nak volna körülírható. „Ibolya! Ibolya! Gyantás fenyők közt szederillat, részeg káposztalepkék, gyöngyvirágszagú élő kislánynyak a nyári délutánban. Megőrizni, megtartani, az isten szerelmére!” De így nevezni hosszú és mégis kevés. Ez kláriság, nem kevesebb. Ezt már csak nem felejtethi el ő sem.

Elfelejtí, a dicsőségeit – a népszerű nagy sikerét, amit aratott, azzal, hogy felfedezte és közhírré tette a kalauzok nőnemű mivoltát. Más ember megjegyzi magának rögtön, hogy hogyan és mivel tudott megnevetetni egy egész

46-os villamost – hogy például az egyszerű igazság kimondása néha hallatlan szellemességnek hat –, aztán használja is a siker módszerét egy életen át. Ahogy Medve. Hiúságból? Bohócságból? Jócskán önvédelemből is, látván, hogy mulattatni tudja vele az ellenséges, részvétlen emberiséget. Nem úgy Hilbert: neki mindegy volt.

Soha nem jegyezte füzetbe, listákra a százas, kétszázas rekordjait, versenyeredményeit – amit mi mindig, szinte napról napra; Szeredy is, Colalto is. Muki a tréningben elért (érvénytelen) rekordjait is. Az embernek számon kell tartania az élete dolgait; győzelmeit, vereségeit a pályán; de még a helyezéseit is súlylökésben, távolugrásban.

Lexinek fontos volt megverni időnként Medvét százon. Nem volt neki fontos számon tartani, hogy mikor, mennyivel, hol. Nem írta be sehová, mindegy volt neki, lényegtelen. Ami sok mindent megmagyaráz. Hogy Hilbert, aki se ostoba magoló, se stréber seggnyaló nem volt, hogy lehetett mégis színjeles tanuló? Úgy, hogy az is mindegy volt neki, lényegtelen.

Nekünk lényeges volt az atlétika. A jegyzetek, lajstromok, táblázatok megkönnyítették észben tartani az ember életének tömérdek ilyen megőrzendő dolgát. Az évfolyamrekordjaink listáján (Medve fiókjában) rajta voltam, „helyből magasugrás”-ban 136 cm, Takách–Rodriguez G. – (ez volt Gejza teljes neve) – és: beállítva, 136 cm, Both B. (ekkor és ekkor). Egy háziversenyen ugyanis én nyertem, Rodriguez nem indult, átugrottam 135-öt, életemben először (és utoljára), mire Géza odajött, lemérette a magasságot acélszalaggal, mert tudta, hogy ami az állvány mércéjén 135, az a valóságban több, s csakugyan 136 lett, amennyi az ő rekordja volt. Jókedvű délutánunk lett, kár volna elfelejteni a nap dátumát, a pályát, az utánamért 135-öt.

A nagy KISOSZ-verseny teljes eredménylistája is segítség a BEAC-pálya esős vasárnapjának el nem felejtéséhez: mi is nyertünk egy rakás érmet, helyezésekkel. A tízszer százast miattam vesztettük el – látszólag Hilbert miatt, vállalta, de én csesztem el a váltást, tény. (Júliának nem mondtam el, lehetett neki mondani az ázott pályát, Szentirmayékat, hogy megnyerték mind a három számukat, hogy kijött a Filmhíradó, hogy a térmérők, célbírák, indítók esernyők alatt jöttek-mentek, a kis klubház és a tribün tele volt nézőkkel, mi nem bántuk az esőt, beesteledett, és a filmesek pont a végét nem várták meg, mikor a távolugrást fáklyafényben kellett befejezni. Pedig éppen ez lett az én filmben a lényeges, a kép meghatározója.)

Az évek folyamán otthonosak lettünk a budai pályákon, leginkább a Széna téri BBTE tágas fa klubházában, a piszokul éles kétszázas kanyarjával, de tudtuk a járást a pesti FTC, a Beszkárt, a szigeti MAC öltözőibe a tribünök alatt. A pályáknak idővel változott a képe, bővült az ott elért győzelmekkel és vereségekkel, amiknek az eredményeit pontosan centiméterekben és tizedmásodpercekben tudta az ember. Így a MAC pályáról a 24,5 és később a 23,8 mondott a legtöbbit (Medve kétszázás rekordjai ott), az FTC-ről a 183 (Gipsz Muki országos rekordja), a BEAC-nak pedig attól kellett volna megdicsőül-

nie, hogy ott nyert először KISOSZ-versenyt a későbbi „nagy négyszer százás” stafétánk. Igaz, igaz – megdicsőült a kis egyetemi pálya –, ám az arculata elsősorban mégis vakító fáklyafénnyel maradt megvilágítva az embernek még évek múlva is. Vagyis a versenyeredményeken kívül számon kell tartanod az esős vasárnap délután képéhez az alkonyati szélben szilajul lobogó fáklyákat a távolugrók homokjának két oldalán.

Számba kell vened a (ki tudja, honnét a nyavalyából kerített) fáklyáikon kívül a napod sokféle hozzá tartozó összefüggését, a benti gondolat-bajodat, már világos volt egy Ernst nevű főhadnagyotok ocsmánysága, Bekény őrnagy úré már előbb (dögöljön meg), szerencsére Dürmeyer jött veletek, Joneszko ma nem, csak a Holt-Duna-ág felől hozott hol erősebb, hol gyengébb mocsárszagot a szél, ahol valaha óriási ingyen korcsolyapályátok volt Petárral és Tibivel, ha simára befagyott telente, emerre pedig a régi Fehérvári út feküdt: s most éppen nem tudod, nem veszed-e el örökre gyerekkorodnak ezt az egész táját. Mi lesz anyád vakmerő világfelforgatásából? Ez egymagában elég volt ahhoz, hogy elrontsd Hilbert Kornélnak a botátadást.

Medvét a startba tették, a szakállas civil tornatanár pisztolya kétszer is csüörtököt mondott, végül egy éles revolverrel indította őket, mindenki félt, hogy lelövi vele, aki kiugrik. Bizony isten, gondolta Medve. Rögtön utálta a startert. Ösztönösen mindig megérezte, hogy valaki ronda fráter, első látásra. Kivéve, ha tévedett. De ki visel ma már szakállt, egyáltalán? És nem tudott startolni. Ezért rakták őt Szentirmayék induló embernek. De nem kitolásból. (Már tudta ezt.) Hogy lássa a csupa erős ellenfél között, milyen sokat veszít a csapata a nemtörődöm, elkapkodott startolás miatt. Hogy érezze a bőrén. (Érezte.) Jó kemény ügy volt. Ezek kemények voltak vele. Szentirmay is, Noszek is. (Szerette őket.) Koncentrált a starthoz, figyelt nagyon. Aztán, a Bébé? Lexinek le kellett fékeznie miatta, csúnya métereket veszítettek, de rendben volt; ha elejtik a botot, vagy túlváltak, csúnyább az lett volna. Sportszerűlen. Aztán hozzátartozott a stafétavereségükhöz anyja és a ciszterciák. Villamoson jöttek, Lexivel mindig a pótkocsi hátsó peronján, a Körtérig, onnan a BEAC-hoz el kellett haladniuk a cisztercita gimnázium mellett. Ez Medvének június óta anyja miatt, de Veronika miatt is, fájt. Rondán fájt. Ide járt franciaórákat venni 21–22-ben, a gimnázium udvarán át a tanárnő lakására, haladó tanfolyamra, csak negyedmagával. A verseket mind rögtön fújta, Hugo hosszú nagyanya-versét – Bianka még élt –, Musset fűzfa-verse rém könnyű volt, a nyelvtant sosem tudta. Azonban be volt iratkozva vele két nagylány is, s Medve beléjük szeretett. Az egyikbe biztosan. Ez fájt, nem rondán. Fiús írása volt, erőteljes, jó kerek betűkkel. De hogy hívták, ha egyszer fájt? Edina. Edina volt. Ide jártak a rokon Bossányi gyerekek, de akkor még nem. Akkor inkább Dávid Lulut kell (21-ben) számításba venni, meg (a BEAC-hoz) a két nagy bátyját. És az ember napjához tartozó számtalan dolgot, tele kihagyhatatlan összefüggésekkel. Beleértve az évszakot, a napszakot, utcát, teret, lakást, rokont, barátot egyenként, mindent, ami új, mindent, ami ismerős, ami rossz,

ami jó, ami történik veled és körülötte. Túl sok, de az ember mégis számon tartja a túl sok kicsodát, átkozódás nélkül, mert ebből tevődik az élete, s hogy el ne felejtse, kénytelen rendbe rakni, csoportosítani, elválasztani, összekapcsolni, valahogy elrendezni őket.

Medve a botrányosan soknál kezdi az átkozódást. Mikor a már úgy-ahogy elrendezett – (vagy legalábbis felsorolható, de mindenestre megnevezhető) – sok kicsoda megszorozódik a milyennel. A kicsodákhoz tartozó más-más kedveddel, tetszéssel, vágyaiddal, vagy a kicsodák adott érzelmi tartalmával, színezetükkel, hangulatukkal. Ezeket a milyen-kicsoda-szorozataidat tovább sokszorozhatja-hatványozhatja a hogyan? (a hol? mikor?) egyenként és keresztbe-kasul – ha próbálsz számon tartani az életed kihagyhatatlanul összetartozó dolgainak tömkelegét.

Márpedig próbálsz: tele vagy zűrzavaros nyugtalansággal, várakozásokkal, emlékekkel, életed kavargó lobogásával: végig kell gondolnod mindent. Mi volt, hogy volt. És meggondolni újra, és még egyszer, hogy észben tarthasd, miként az Úr csodáit kötelező. (Amikről sosem lehet tudni, miből fakadtak – a Kecskemétről felcipelt vasgolyódból vagy az árokparti vizelezből a szombat-helyi országúton – ezért okosabb lesz beírni a kockás füzetedbe nem csupán a jó helyből magasugrásodat, de a gyenge négyszázaidat is.) Hilbert Kornélnak mindez lényegtelen.

De akkor lényegtelen a saját élete is: ha nem fontos neki, hogy a megélt napját végiggondolja, és a dolgok zűrzavarát megpróbálja számon tartani – amire neked rámeleg minden idő, törődésed. (Úgyhogy a tantárgyakra érdeklődésed, figyelmed, kíváncsiságod alig-alig marad. Eszed ágában sincs színjeles tanulónak lenni, de tény, hogy nem is érnél rá.) Lexinek (egyfelől) így rengeteg fölösleges ideje maradt, (másfelől) az is lényegtelen volt neki, hogy osztályelső-e vagy sem.

Félős, hogy Lexi életének ennél százszor fontosabb ügy is lényegtelen lett, végül.

Az én mindennél fontosabb ügyem tisztázódott a 14-es sárga villamoson, aznap, vasárnap, amikor Hilbert Kornél kiment a Városligeti fasorba Gordonékhoz. Mehetett volna az Albrecht útra is, Emil bátyjához: volt hova mennie kimenőre: s ez szintén fontosabb volt a jeles bizonyítványainál, csak ez nem volt százszor fontosabb. Nekem viszont eldőlt a budai hídfőnél, ahol a kis sziklás vízeséstől balra fordulva kanyarodtunk rá az Erzsébet hídra – eldőlt, hogy ezt is lehet.

Az ember itt, akár a 9-esről átszállva, akár az (új) 27-essel élesen jobbra kanyarodva, ért a hídra, mindig bal kéz felől kapta a vízesést. Akkor a papok gimnáziumába jártam át Pestre a 15/b-ből; Júlia kedvéért nem lépcsőn zónáztam (hacsak nem volt muszáj); s észrevettem, már előbb is, hogy ez a budai hídfő más-más alkalommal olyan tökéletesen más-más hely, mintha semmi közük nem lenne egymáshoz. Észrevettem ezt egyszer, aztán már figyeltem, hogy így van-e mindig. Így volt, és nem is attól, hogy egyik nap zuhog az eső, máskor süt a nap, vagy elakadt a villamos, hull a hó, netán megbokrosodtak

egy szekér lovai: nem ettől; a saját gondolataim vagy kedvem másféleségétől volt mindig különböző a kis térség. Egy vonásuk mégis közös volt.

Ha hazulról jöttél, Gellért szobra és a szobor kis vizesése bal kézre esett tőled. Ezzel megvolt, belerajzolva az örök térképedbe, a régi Fehérvári út és a 15/b. Ha most úgy kelsz át a folyón, hogy jobb kéz felől hagyod el Szent Gellértéket, mi lesz amazokkal? Utca, lakás, hegyoldal, máris megsemmisültek? Nem lehet elköltözni Budáról, és vinni magaddal egész eddigi életedet. Se falura, se panziószobába. Se egyáltalán, Pestre.

Még Budán jártál a 14-essel, s máris kihagytad a negyvenezer mérföld felét az utazás viszontagságaiból. Krisztina körút, kis mozi. Ravasz cukrászda, Poczony kávéház. A Vérmező északi csücskéből indult mindig a Kegyeleti-staféta. (28-ban az Augusztinál vetted át a botot Mogától, a legjobb nyolcszázastoktól, és vitted az Attila körútig; ha a Vérmező közepe táján nem fejezték le: életed folyamán négyszer is számításba kellett vened, hogy így végzed; Szeredynek egyszer, Medvének háromszor.) Templom, az 59-es szimpla kocsija koszorúkkal mindig úgy megrakva, mint egy ravatal egy szénásszekéren. Fernengel és Cziczky. Színkör, abrakoló omnibuszlovak, Horváth-kert. Másik mozi és Halwa Sándor puskaműves, a Szent János téren. Tabán jobbra. Szarvas tér, Rác fürdő. A Tabánban és a Krisztinavárosban nem fordultál meg gyakran, de az ember nem idióta, ismeri a szülővárosát.

Rác fürdő, beljebb; Erzsébet híd kávéház a sarkon; aztán eljött a döntő pillanatod a vizescsnél, Bébé. Az igazság ideje. Szemedbe nézett a sok lehetetlennel, amit kiszámítottál. Szemedbe mondta, hogy nagyon is kíváncsi vagy az Egyetem tér 5-re. Anyád szobájára. Akinek néha voltak teljesen kiszámíthatatlan húzásai.

Egy anyának végül is el lehet hencegni a négyszer százasotokkal, meg Medve 24,5-jével, gondolná az ember – meg Telbisz doktor Berlinjével, meg a charlestonnal is. Évának nem. Egy civil tánctanárral járt be hetenként, órákat adni. („Már nem is a simmit jártatok? Ez is olyan buta néger tánc?” – Júlia: „Ej, Éva, te nem értesz ehhez, drágám!” – Hát nem. Se Klabundhoz, se Kandinskyhez. Se Adyhoz, még El Grecóhoz se.)

Júlia mindent tudott, ami érdekes, fontos. Voltak okos, hipermodernül kurtára nyírt hajú barátnői, egy freudista amatőr lélekelemző, halálos ellenségével, a szintén pszichológus, szintén nem hivatásos (de adlerista) szintén etonfrizurás tornatanárnővel. Nagyobbik részük Zeneakadémiát végzett. Volt, aki nadrágot hordott, zakót, férfikalapot. Júlia soha. Zenekritikus volt egy nagy reggeli lapnál. Koncert után elvitt, mehettem velük a Simplon kávéházba. Az ismert, tekintélyes kritikus kollégái nemcsak a lényét szerették, hanem láttam, hogy mindig kíváncsiak voltak a véleményére. „No és mit mond Júlia?” – ha egy darabig nem szólt hozzá. Vagy: „Aztán mit ír erről a BH?”

Én felszedtem mindenfélét a zenéről – „Egy faun délutánjáról”, Bartókról, Lisztról, Vivaldiról –, nevetek, félfüllel, s hogy mit, arról fogalmam sem volt –, de hogy Szeredynek elmondhassam, kiszedtem Júliából a jazzről, a „ragtime”-

ról, amit meg tudtam jegyezni: a tépett-rongyolt ütemét a szinkópáltsággal éri el, a dallamnak is, a szövegnek is megtört ritmusával áthelyeződik a hangsúly. (Hova? Dani röhögött, jóságosan rám hagyta.)

Hát jó – mindenesetre ősi néger népzene. Olyan mély, vad-erős ritmus lüktetett benne – szinte a dallam alatt –, hogy muszáj volt remekül táncolni rá. Telbisznek volt a kórházi szobájában egy-két új tánclemeze is, a nagyalakú Backhausok, zongoraszonáták mellett. A húszas évek Berlinjéről mesélt legszívesebben. Több évet töltött kint; elsőrendű mérgezgáz-szakértő volt; az ot-tani egyetemen tanított (és tanult maga is tovább). De hogy tudott németül el-őadni, főhadnagy úr? Nevetett. „Rosszul!” Temesvári fiú volt, orvosi és vegyész mérnöki diplomával, nyelveket – a német kivételével – jól beszélt. Festett is – azaz főképp másolt, képtárakban, múzeumokban, régi mesterek híres vásznait, engedéllyel persze. Pesten is, mióta hazajött. Ennyi nekem elegendő volt. Verset írt. Hozott sok új könyvet, még Berlinből, egy Stefan Georgét köztük. Ennyi Medvének elegendő volt. Telbisz tudott mindent.

Volt egy ukuleléje is, a városi lakásán – a Dohány utcában. Tudta, ami nekünk kellett, ahogy Júlia és a barátai. Tudták Freudot, Einsteint, Adyt, Bartókot, én elhittem „becsületszóra” kilencven százaléig, Medve száz százaléig, hogy ők jelentik a huszadik század új, forradalmi nagy fordulatait, az ember jövőendő világát. (Még ha Évának nem is.) Telbiszről próbáltam hát anyámnak mesélni. Olyat, ami hat rá: hogy egészségtanórjáján a saját bal karján demonstrálja egy új mérges gáz gyilkos erejét: rákent egy csipetnyit az alsókarjára, gyorsan letörölte az ellenszerével, egy csipesszel fogott vattacsomóval; maradt egy ijesztő égési sebe. Éva udvariasan méltányolta a mutatványt, csak látszott, hogy nagy számárságnak tartja.

„Hát ide figyelj – mondom végül dühösen –, van Telbisznek egy jukuleléje is!” – A négyhúros hawaii gitárnak akkor itt még hírét sem hallottuk.

„Csakugyan?”

Éva belenyugodott. Jó. Ha van neki, hát van. Az istennek meg nem kérdezte, hogy hát az meg mi. (Tudta, hogy bosszant vele.)

Azt is tudta, hogy én nem bosszantani akarom ezekkel. Hogy a helyből magasugrástól az ukuleléig nem értett semmihez, ami nekünk érdekes volt éppen, jó, ebbe én is belenyugodhattam. Nem szívesen. Telbisz ennél több volt, fontosabb. Próbáltam találni valamit, ami anyámat is megfogja, hat rá, felkelt benne a mi érdeklődésünkhöz hasonló fajtáját. Nem keltett fel.

Évával minden unalmas volt – ellentétben Telbisz Alberttel. És persze Júliával. Éva intézte mind az unalmas dolgokat, házat, háztartást, számlákat, béreket, nekem vett pizzamát, inget, szerzett öröklött (és egész elegáns) civil ruhát is nyárára (ami kellett a fenének, és nagyon untam szabóhoz járni miatta) – és talán Telbiszről is az unalmas részt kellett volna mesélnem neki, hogy a kis Laczkovicsnak váratlanul beírt egy elégtelent. Annyira tele volt jóakarattal és barátsággal irántunk, és nemcsak hogy elnézte, hanem ő követett el a kedvünkért komoly szolgálati szabálytalanságokat, úgyhogy mindenki azt hitte, én

is, nem kell tanulni nála. Amikor Laczkovics Józsi egy szót sem tudott, Telbisz megharagudott, és beírta neki az elégtelent. Nekünk ez jól jött figyelmeztetésül Telbiszre, Józsikát (az adott előzmények után) igazságtalanul érte jóhiszeműségében, de bőven megérdemelte a sűrű egyéb rosszhiszeműségeiért. Nem gondoltam, hogy anyámnak ez érdekes volna. ((Tévedtem. Ez érdekesebb lett volna neki, nemcsak az ukulélénél.))

Az intézeti életünkről azonban még mindig semmit nem tudtam (nem is akartam) Évának elmondani. Semmit. „Milyen a főreál, Bébé?”

„Paradicsom” – mondtam. Pont. – Igazán, jobb? Az ellátás? Jobbak a tanáraitok? – (Rosszabbak; a koszt pocsék, nem mindig; a reggeli mindig. De:) – Paradicsom – mondtam.

Ennyi. Hogyan érthetné meg, hogy Joneszko, akivel imitt-amott sportügyekben ki lehetett jönni, sokkal veszedelmesebb, mint a nyíltan gyűlölködő, gonosz Békény őrnagy úr? (Dögöljön meg.) Joneszko? (Ő is, de vele vigyázat! Észnél légy, Medve.)

A Bocskai nagyszállónak valamivel jobb volt a pokolnál. Iskolának sokkal jobb egy pokolnál, ahonnét kijutunk a Föld középpontján át a túlsó felére, de ez a hely semmilyen tekintetben nem volt purgatórium. Egyszerre volt paradicsom is, pokol is (a megmaradt köreivel, bugyraival) – közte semmi. Bűnös lelkünk nem tisztult meg. Ami a pokolból itt maradt, az változatlanul pokol maradt: az ébresztő a legrosszabb. Ami lepusztult rólunk – az altisztek (ez volt a legdöntőbb változás), az meg átmenet nélkül, minden tisztító tűz mellőzésével, vitt egyenesen a – mondjuk – paradicsom dépdance-ába a grand hotelnek.

Hogy anyádnak összeszámold, mi változott, mi javult, nem azért adad fel, mert sosem érnél a végére, hanem mert teljesen fölösleges lett volna. Ezek a külső körülmények semmit nem tudtak volna mondani Évának arról, ami igazán megváltoztatta a világot. Ami átrendezte, hozzáépített, kibővítette egy külön, független, saját toldalékkiegészítéssel. ((Miből? Hogyan? Kavicsokból. Nehéz megmondani.)) Mint aki színes kavicsokat talált a tenger fövenyén, igazgyöngyeit a végtelen óceánnak, vagy üres kagylót, rögöt, göröngyöt, te is összeszedted a homokból, és akármik voltak vagy nem voltak, ezek a kavicsok berendeztek egy komplett külön világot neked: kezdve azon, hogy festő leszel.

Vagyis nem kezdve, hanem éppen folytatva. Majd te. Milyen festő? Spanyol. Valódi olajfestéssel, valódi vászonra. Szivarozva. Tóparti nagy öreg kertekben, majd. Addig is, nyugodtan ugrálhatsz mindenfélével, versenyezhetsz BE-AC-pályán, tangózhatsz, charlestonozhatsz diadalmasan, Chiquita, La Cumparsita, Amerika, Patagónia, Peru, Tahiti: Telbisz Gauguinről is mindent tudott, meg majd Freudról, Einsteinról; csak „bevezetést a biokémiába” ne tartott volna heti két órában.

Majd Júliától megtudod Bartókot, aki nagyon nagy, és a hatalmasok szerint tévúton jár, tehát a mi emberünk, és Vivaldit (szívesebben, neked), akit ők imádnak (bár a Kis Larousse-ból hiányzik – kétszáz éve?). – És Ady Endre.

Hilbertnek egész kurzust tartott róla Medve, de a költő Lexit nem tudta megbabonázni. Évát sem, Júliát igen.

Ady nekem is fontos volt; elloptam a verseit. Simán hagyták magukat megfesteni, a: Borzolt fehér Isten-szakállal / Tépetten, fázva fűjt, szaladt – (és) Poros a hosszú hársfasor / Holdfényes a püspöki udvar. – Istent, utcát (még Fekete zongorát is) kölcsönzött az embernek festeni. Elloptam a talált fényképeket, képeslapokat is, másképp. Ami kellett. Lovak legelnek hegyoldalban, reggel, egész ménes. Temze-part, házsor, stégekkel. Karácsonyi piac, színes. Nem saját művemnek szántam, amiket festettem ezekből, kizárólag magáncélra loptam: hogy el ne felejtsem, amit leltem bennük. Rögöket, kavicsokat. Volt egy Anatómiám, egy elaggott tankönyv, ezt Belloni Gyula lopta nekem, őskori fasori barátom, hogy le tudjam rajzolni a futó bal vállát a kétszázas kanyarban (nem tudtam).

Kellett volna, hogy anyám értse ezt. Hogy miről van szó. Hogy lássa az egészet. Miért ugrálok a színes kavicsokkal, amiket összeszedtem? (Mint majom a toldalék-paradicsomában?) Az ébresztőt és a takarodót kérdezte. Az állandó kialvatlanságunk izgatta.

Ha nincs Telbisz, aki meglátta a testi-lelki kimerültséget az emberen, és befektette egy hétre aludni a kis intézeti kórházába, én is kidőlttem volna (mint a B osztályos Barnabás, akit az öngyilkosság legszélő pereméről húzott vissza, már hosszú gyógyszeres altatással).

„De hát édes fiam, tíztől hatig van nyolc órátko, az egész világ ennyit alszik! Ez nem kibírhatatlan!”

Csakhogy a főreálban fel lehetett iratkozni fennmaradásra a naposnál, úgyhogy takarodó után még éjfélig a tanteremben lehettünk, a saját helyünkön, én Medvével és Szeredyvel, megbeszélni a dolgokat, olvasni, írni, levelet, a napi tréningeredményeket, kottát, keresztrejtvényt (még mindig gyártottunk egymásnak Medvével és Colaltóval), vitázhattál, gondolkozhattál azon, ami megesett, csend volt, a napos tisztnek csak a létszám kellett, be se nyitott, az üvegajtón át megszámolta, hányan vagyunk, altisztek pedig megszűntek, lerohtak rólunk.

Anyám nem értette. „Éjszaka tanultok?” – Már mondtam, nem. „De hát akkor mire való ez az értelmetlen fennmaradás? Feküdjetek le aludni tízkor!” – Mire való! Képzeld, édes Királynő, gondoltam, ez az értelmetlen fennmaradás szorosan a Bocskai paradicsom dépendance-ához tartozik, és arra való, hogy használjuk. Erről van szó, gondoltam. De nem mondtam. Csak megöleltem: Jó, majd lefekszünk.

Ezt nem kell hogy értse. Az iskola világberendezésébe neki nincs bejárása, ez rendjén van – más dolog, hogy nincs bejárása az én (színes kavicsokkal berendezett) független világomba se. De hát azért független, hogy Évától is független legyen, igaz. Nekünk a század nagy forradalmi óriásai a szívünkön feküdtek. Einsteinhez, Adyhoz, Kandinskyhoz, a freudizmushoz: anyámnak nem sok köze volt. A huszadik század forradalmi óriásai Évának nem feküdtek különösebben a szívén.

Ha nem, hát nem. Bele lehetett nyugodni. Az legfeljebb vicc volt, ha az ember mégsem nyugodott bele. Ez egy vicc, gondoltam, hogy én ki tudja, mit várok Évától, vicc, hogy ennyire nyugtalanít, hogy mit szól Einsteinhez, Kandinskyhoz, Bartókhhoz. Semmit. Nem ért hozzá. Jó, sokkal többet én sem értettem hozzá: nem erről volt szó. Nekem érthetetlenül az kellett volna, hogy Éva mégis értse, lássa messziről, nagyjából, hogy mi az, amibe nyakig merülök megint. Ebben ő nagy volt: átlátni egészében olyat, amit nem ismer. Akkor velem, az ő nézésével én is jobban látnám a színes kavicsaimat, mindenestül, és főképp tudnám, hogy eltűri-e, ha látja messzebről, mi ez az egész, tűri-e akkor is szó nélkül, hogy belelovaljam magam, nyakló nélkül, mint szerinte mindig.

Ha nem tűri, azt kellett volna tudnom. Júlia mindent eltűrt, rám hagyott. Éva jobban átlátott rajtam, a kis finom csalásaimon is és a fellengzős lelkeimen is. „Szertelen vagy mindenben, fiam, nem ismersz mértéket, és a fellegekben jársz.” Szálljak le, és próbáljam megzabolázni a szertelenségemet. Nem hallgattam rá soha. Most se hallgattam volna rá; nem ezért kellett tudnom a véleményét; csak kellett volna tudnom.

Egyelőre tűrte szó nélkül. Mióta kitalálta magának a téli panziót, az Egyetem tér 5-ben mindig jókedvű volt. Tűrt mindent. A magamnak vett könyvek közül az egyiket karácsonyi ajándék gyanánt neki nyújtottam át. Júlia meg is ijedt, kár volt, Bébé! A Kis Larousse-t Éva még célzásnak veheti (a műveletlenségére). Hát anyámnak lexikonra akkor se lett volna nagy szüksége, ha tud franciául. Ugyis az anyém lesz. Svindli, kis család: Éva mindig átlátott az ilyen linkségeimen, és soha nem tűrte szó nélkül. Most váratlanul mulattatta. Kedves szemtelenségnek vette tőlem. Megköszönte illedelmesen, büszkén mutogatta, átvette a hólyagság humorát.

Monostort ő szerezte. Borbás-pusztán szűk idők után jöttek bő esztendők (ahogy ez a világ rendje), Pető gazda le tudta törleszteni anyámnak, amivel adós maradt a haszonbérből, még a szép cserepes házat is meg tudta végre venni Kecskeméten, amit az „ányika”, a sógora özvegye régóta kommandált neki, a három lánya felköltözött a városba, a legnagyobbik már jegyben járt, a legkisebbet, Jucikát, a kedvencét, az én régi jó strandtársamat, beíratta gimnáziumba az Angolkisasszonyokhoz. Ő tavasztól télig kint maradt a tanyán, a két nagyra nőtt fiúgyerekével és persze az anyjukkal. Éva pedig így meg tudta venni nyaralónak a házat és a nagy kertet Monostoron, tavasszal. ((Az árendás Pető gazdának is elintézte, hogy a gőzmalomban tartsák tavaszig a búzájukat, a malom gondját viselte a zsákoknak, bér- és díjmentve (azt hiszem, az elővásárlási jogának fejében), és tavaszra mindig felment a gabona ára.))

Anyámnak azonban ehhez el kellett adni a 15/b-t (újra nagy lelépést fizettek, a vételár fele kijött belőle). Nekem a szűkebb hazámat. Júdáspénzért.

Abban már hallgatólag megegyeztünk, hogy nem megyek Ludovikára, négy év múlva leszerелеk végleg (fogalmam sem volt, hogy ezt hogy fogják engedni?) – hát legyen festő, isten neki, ha mindenáron ehhez van kedvem, és ki is tart majd érettségi után – de hogy miből fogok megélni, minden tisztességes kereső civil foglalkozás nélkül? erről csak most, először ejtett szót anyám:

„Júdás pénz! Nézd, Bébé, Borbás eltart bennünket, téged is. Ez egy télenyáron lakható, masszív, jó építésű ház Monostoron. Ki tudja, egyszer még jó lesz, ha van fedél a fejed fölött, kisfiam. . .” – (Jó lett. Én Éva hasonló lapos bölcsességeire oda se figyeltem, nemhogy megjegyeztem volna magamnak. És mégis eszembe jutott, 46 és 54 között, Monostoron – hogy nyert. Mártának persze nem mondtam.)

Éva, ahogy Einsteinról, Freudról, a művészetről és költészetről is fenntartotta magának a véleményét, s hogy festő akarok lenni, ebbe, talán nehéz szívvel (amit ő sosem mutatott) beletörődött. Ismert – a csökönységéből sok mindenben engedtem, de látta, amin az ember nem tud változtatni, hogy mihez van igazán kedve, abban megkötöm magam.

Szent ügy? Tíz évvel később, amikor Mártával az elhülyülésig boldog összetartozás évszakai után el kellett válnunk örökre, ezt írtam vagy válaszoltam neki egyik utolsó (gyötrelmes) levelemben: „Én magával, Márta, a maga életének a dolgaival nem törődök igazán. Én *igazán* csak a saját mulatságommal tudok törődni.” – Azt felelte rá, hogy rendben van, mindenki, ő is csak a saját mulatságával törődik *igazán*. De ez nem egy „szent ügy”, Bébé. – Ki mondta, hogy szent ügy? Ezt soha nem mondta senki! – (Hát anyám nem mondta.)

„Ahogy a barátjának, Medvének a magyar irodalom, magának a festészet szent ügy, és fölötte áll mindennek. A baj, hogy ezen egy szikrát nem lehet változtatni.”

Igaz. Baj. „A festészet nem szent ügy, a festészet valami. Valami, amit lehet csinálni. Olyan, amit multság is és érdemes is csinálni. Nagyon kevés ilyen dolog van ezen a világon. Rajta kívül nekem semmi, egy se. Tehát vagy-vagy. Vagy csinálom ezt az egyet, s akkor érdemes itt élnem tovább: vagy nem, s akkor nincs semmi multságom az életben, és kell a fenének az egész. Ez a két alternatíva van. Két választás: harmadik eset nincs.”

((Egy harmadik mégis lett, s elfogadtuk, egy évre rá. Ez teljesen anyám műve volt. Novemberben összeköltöztünk ideiglenesen mint szabad, független lakótársak. Az örökre-elválásunk idején is egymáshoz futkostunk minden bajunkkal, de főképp az örömmünkkel. Ez semmit sem jelentett. Időközben neki meghalt az édesanyja, engem bevettek maguk közé az Új Nyolcak. Ezek változtattak az életünkön, nekem úgy, neki úgy. Júlia nagyon szerette Mártát, Éva nem. Mégis, Éva volt, aki váratlanul fogta magát, felkereste Márta édesapját, és megbeszélte, elintézte vele, hogy házasodjunk össze.

Micsoda gondolat! Márta szókimondó egyenességével mi már tisztáztuk egymás közt, hogy nem kellek neki, ő se kell nekem. Ez sokba volt nekünk, keserű hetekbe, hónapokba. Fájt. Nem ment ingyen ez a tisztázása a dolgoknak. Egy éve már, és még mindig csupa seb voltunk. Mit mondhatsz anyádnak? Hogy Mártával gyűlöljük, ki nem állhatjuk, nem szeretjük egymást: ő ezt tudta (Júlia nem), mosolygott, talált és kivett nekünk egy jó kis lakást Budán. Végül az döntötte el, hogy ránk uszította Medvét. Jóban voltak. „Majd a barátod módszerével ártalmatlanná teszitek egymást” – mondta Éva. Rajtunk ne-

vetett? (Júlia – tájékozatlanul – meg volt hatva.) Így hát mint szigorúan formális, álházastársak beköltöztünk Mártával átmenetileg a kis villalakásba a Riadó utca páros oldalán. Az utca páratlan oldala végig a Bocskai főreál téglakerítése volt. Utazás körbe-körbe a világon.))

Éva már akkor felfigyelt rá, amikor elmondtam nekik Medve nevezetes tálmányát. Fogalmam sem volt, hogy a lakás eladása és az ingatlan megvétele mivel jár. Monostor három tulajdonos nevéen volt. Ügyvédek, hivatalok, papírok, tárgyalások, pénzek, időpontok egyeztetése, bútorszállítók, festők-mázolók, ács, asztalos: anyámnak ráment másfél esztendeje. Én nyáron arra érkeztem, hogy Monostoron simán rendben van minden. A kút villanymotorja meg a kerti nagykapu? az is meglesz. Meglett, őszre. De nem úgy a község hivatalai. Karácsony előtt anyám hatósági idézést kapott, tőlük az Egyetem tér 5-ben, újra. A telekkönyvükben két tulajdonos parcellái tévesen voltak bevezetve, a harmadiké pedig sehogy. Nem a hivatal igazította helyre bocsnatkéréssel a hibás, zagva bejegyzéseit, hanem új telekkönyvi felvételt rendelt el, anyám költségére. Ez egy álló esztendeig tartott. Még tovább a harmadik eladó ügye, a húszéves örökösödése jogát új hagyatéki eljárással lehetett csak igazolni. A telekkönyvi írnok decemberi idézésére anyám kifakadt. „Ez a ronda kis alak megint berendel fölöslegesen. Még ez a legellenségesebb velem az összes közül. . .”

Éva soha nem panaszkodott nekünk, se másnak. Nagyon elege lehetett az egészből, ha így kiborult. Elmondtam Medve Gábor nagy találmányát nekik:

„Tudod, hogy lehet biztosan ártalmatlanná tenni a ronda ellenségedet? Ha megszereted!”

Júlia nem méltányolta. „Ha megsajnálod? Kis nyomorult írnok, nincs más öröme az életben, mint hatalmaskodni veled? Szép, szép, de ezzel lefegyverezted?”

Éva a fejét rázta – nem, nem –, s „Hogy mondtad, Bébé?” – megismételtette velem: – „Hogyan lehet biztosan ártalmatlanná tenni a veszélyes ellenségedet? Ha megszereted.”

„Ez más!” – mondta anyám Júliának. Látszott, hogy ő jobban megértette. Mulattatta, megjegyezte. Nevetett, szinte mint aki tapasztalatból jól ismeri Medve igazát: a tenger sok adásvételi irományt, szerződést, illeték-, adókiszárbást, telekkönyvi kivonatot, a lélekölő papírhalmazt azzal tudta ártalmatlanná tenni, hogy igenis megszerette végül az egészet. Beletanult, elviselte a megalázásokat, októberre elintéztett mindent. Egy kicsit kimerült. Nem látszott rajta, mert az Egyetem tér 5-ben mindig vidám volt.

Hát persze: ez az ő nagy húzása volt, egy szoba az emeleten (az ötödiken). Egyszerre csak fellázadt, gondolom, a háztartása, a háza népe mindig ráháruló gondjainak-ügyeinek unalmas intézése ellen, és szabadságot vett ki. Egy jó téli nagyvakációt. Hotelszobában, két útításkával, külföldi turista, érdekes látogatóra jött, megnézi magának Pest híres városát.

Ezt jól kitalálta még a nyáron, s persze hogy kedve volt hozzá. Minélfogva persze, hogy nekem is kedvem volt bejárni a Belvárost. Elvitt a Sziget klubba, itt volt

nekem a Tiszti Kaszinó mozija, lányokkal, a Magyar utca este kurvákkal, az Apostolok, a Kis Piszkos, a Mátyás-pince, Petőfi Sándor és a Duna korzó, Arany János és a nagy Múzeum, a Kaplony utca sarkán mindjárt egy madár- és állatkereskedés, mindenütt nagyvárosi – nem budai – fényes kirakatok: szóval egy másik világ. Ide átköltözni az én egész Fehérvári úti világgal? Ehhez szinte kozmikus, forradalmi fordulatot kell megtenni az embernek.

A nagy kopernikuszi, newtoni, einsteini fordultnál nem kisebb, nem jelképes, konkrét fordulatot tett meg az ember világával anyám vakmerősége, amivel a lakást Monostorra helyezte át (néhány évre), és télire beköltözött Ella barátnője panziójába Pestre. Ki hitte volna, hogy lehet életet folytathatóvá, elfogadhatóvá, egyáltalán lehetővé tenni másképpen, más lakásban, másik partján a Dunának?

Lehetett. Az Egyetem utca fogta magát, és kezdett hozzátartozni az életemhez. A Károlyi palota, a Franklin Társulat kirakatai, a Poól és Mály, Erzsébet Szálló, Centrál kávéház. Helyesebben, nem is ezek a közismert jeles helyek, hanem éppúgy, ahogy a Fehérvári út semmitmondó szögletei, beszélgetései, egyforma pincegádorai, ugyanolyan liftaknáái, mind ősi, megkülönböztethető jó ismerőseim voltak: az Egyetem utca semmitmondó épületei, a négy-öt emeletes egykútya bérházai, kapui, kapualjai, pusztá kövei lettek ismerőseim, lettek itt is igazán enyémeek.

Egyetem tér 5. „Te nem jössz, Bébé? Hová mész?” – „Megyek haza.” Éva jókedve itt végig kitartott. (Jó karácsonyok, a nyakára nőtt fiacskája elfért vele, s a panzió ebédlőjében brids uzsonna-vacsorákat is tudott rendezni, több asztallal. 30-ban aztán szerzett egy prima lakást a Kígyó (Apponyi) téren, belvárosiak lettünk végképp.)

Az Egyetem tér 5-be én négy évig hazajártam. (Monostorra is mentem haza, nyáron, húsvétkor, de hát ott voltak a bútorok, a 15/b szobái mind, meg Júlia, Terka néni.) Kitűnt, hogy két útitáska is, az ötszögletű szobában, plusz egy anya jókedve: elég hazának. (Bőven számítva. Majd megfigyeled, hogy bőrönd és útitáska nélkül, még jókedv nélkül is, egy anya untilég. Kevesebb már nem.)

Hilbert növendéknek egy anyával kevesebbje volt, mint szükséges, hogy legyen hová hazamennie. Mégis, előbb, civil korában kellett hogy legyen neki is egy. Logikusan, erről próbáltunk valamit kiszedni belőle.

Nem nagy sikerrel. Fényképek? Nem voltak? De volt sok. Egy sincs? Minden holmijuk ott maradt, Marosvásárhelyen, elveszett. Az a szoba az emeleten, csak hotelszoba lehetett. A háború miatt csak itt, Magyarországon. A Balatonon, vagy a Tátrában. Vagy Abbáziában? Nem. Abbáziában nem voltak.

A kicsi korából való verset vagy rigmust, az egyetlent, amire emlékezett, később ő hozta elő újra. Fennmaradt velünk (tiszteletbeli A osztályos?), Medve és Bónis Feri miatt, differenciálszámítást tanulni velük, feladatokat megoldani; amit egy új, kis fekete tűzér főhadnagy adott elő, tanterven kívül, az arra jelentkezőknek. (Köszönöm, én lemondtam róla.)

Befogtam a fülem, úgy olvastam. Arra figyeltem fel, hogy Hilbert Medvét mint versszakértőt nyagatja:

„Mondd, az vers, ha közlik veled, magázva, hogy szeretnek, mert fekete a szemed, holott nem igaz, hogy fekete? És téged nem szokott magázni – az illető. Akor az sem volt igaz, hogy nagyon szeret?” – attól függ, öregem. Mi volt az a vers?

„Anyámnak volt egy nótája vagy strófája, amit mindig dúdolgatott nekem.”

„Mégpedig? Hát nyögd ki végre!”

„Szeretem én magát nagyon / Mert fekete szeme nagyon.”

Nekem, már amikor először felmondta nekünk, valahogy gyanúsán ismerős volt, Medve pedig váratlanul eléggé mellre szívta az egészet. Fekete szemeket, rég halott anyát, még sokkal régebbi altatódalt (talán a füledbe duruzsolva mint édes vallomást:).

„Nézd Lexi, ez még nem egészen vers” – mondta mint felkért szakértő.

„Nem egészen?”

„Ha fekete a szeme, akinek mondják, akkor lehet az is igaz, hogy szeretik nagyon (bár nem biztos), de akkor ez még nem vers. A vers nem dolgokat közöl. Mindig ordít valamit. Mit? Rikítóan igaz dolgot. És ha valakinek a szeme rikítóan kék, akkor a rímpár második sora nem igaz, az elsőben kell lennie a rikítóan igaz ordításnak. Érted, nem? Áttevődik. Mert ennek valahol benne kell lennie, hogy vers legyen egészen.”

Lexi rázta a fejét. Áttevődik? Nem érzi? Nem. És hogy ment a vers tovább, kíváncsi voltam, emlékszik-e a folytatására. A kedvemért ezen tanakodott egy kicsit, de félbeszakított mindent dr. Bekény őrnagy úr. Ránk tört. Ehhez nem volt joga, még a zászlóalj-ügyeletes tisztnek sem. Ordítva: „Mi folyik itt!” Hilbert vigyáztt vezényelt.

Az őrnagy persze Medvéhez fordult: „Tanulnak? Mit csinálnak?” – Ehhez semmi köze. Azt, amit jólesik. Medve felhúzott szemöldökkel meredt rá: „Feliratkoztunk fennmaradásra, őrnagy úr!” – mondta. „Úgy? Csupán? És maga! Maga is?” – kiabált rá Bónisra, már fojtott dühvel. Bónis Feri szintén mondhatta volna, hogy készülnek algebrából, de soha nem hagyta cserben Medvét. „Én is, őrnagy úr. Csupán fennmaradók vagyunk!” – Így hát Bekény letartóztatta mind a kettejüket. Csupán! Fogdába, azonnal.

Hiába nyertünk az ördöggel, hogy Joneszko százados urat elvitte, talán vissza a csapathoz, mert most már biztos volt, hogy helyette dr. Bekényt hozta a nyakunkra századparancsnoknak. Baj.

Még nem emésztettük meg egészen, hogy mennyire. És hogy lesz? Baj Medvének, de baj egyetemesen, a B osztálynak is, és baj Hilbertnek is, annyira mindenesetre, hogy ez nagyobb gondja legyen most, mint az, hogy szerette-e őt a fekete helyett búzavirágkék szemével egy valaha-volt édesanyja.

A Buda az idei könyvhétre jelenik meg az Európa Kiadónál Budapesten. Ottlik Géza, aki a könyv kezdő oldalait annak idején a Hídban adta közre, bizonyára örömmel látná a teljes regénye e fejezetét is ugyanitt. – Lengyel Péter